

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๙ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

ศาสนธรรมคือเครื่องยืนยันมรรคผลนิพพาน

ท่านนักปฏิบัติทั้งหลาย แม้จะมาจากที่ต่าง ๆ เช่นต่างจังหวัด ต่างภาค และต่างทวีป ตลอดดินฟ้าอากาศ สถานที่อยู่อาศัยมีต่างกันบ้าง อันเป็นธรรมดาของโลกที่ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งโลกยอมรับกัน แต่สิ่งที่เหมือนกันโดยความเป็นธรรม ก็คือ ต่างท่านต่างคนยอมเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ อยู่ในแดนมนุษย์ มาจากแดนมนุษย์ด้วยกัน มีจิตใจมุ่งอรรคมุ่งธรรม ตามวิสัยของมนุษย์ผู้ฉลาดกว่าสัตว์ และมุ่งความสุขความเจริญแก่ตน และส่วนรวม เหมือนกัน เป็นผู้ควรแก่ความเป็นพุทธบริษัทของพระพุทธเจ้า ซึ่งไม่เลือกชาติ ชั้น วรรณะ เพศ วัย ของผู้เชื่อเลื่อมใสในพระธรรมของพระองค์เหมือนกัน ได้มาบวชปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย เพื่อชำระสะสางกิเลสที่กรุกรังภายในกาย วาจา ใจ ออกด้วยความพากเพียร ไม่ลดละท้อถอย สมนามว่า เป็นลูกศิษย์พระตถาคต ผู้ปรากฏเด่นในปวงชน ทั้งทางความเพียรพยายามและความอดกลั้นขันติ ตลอดผล คือความรู้ ความฉลาดก็เป็นจอมปราชญ์ฉลาดเหนือมนุษย์มนา เทวดา อินทร์ พรหม ยม ยักษ์ ชั้นไตรภพ

ทรงเรียนจบธรรมชั้นโลกวิทู รู้แจ้งแทงตลอดทั้งโลกจิต โลกชั้นธภายใน คือพระทัยถึงธรรมชั้นบริสุทธิ ทั้งโลกภายนอกเกี่ยวกับสรรพสัตว์ทั่วไปตลอดทั่วถึง ไม่มีใครเสมอเหมือน และเป็นคู่แข่งขัดแย้งธรรมของจริงที่ทรงรู้เห็นและประกาศสอนโลก จึงเป็นผู้ควรเทิดทูนสรรเสริญว่าท่านผู้เป็นเอก ศาสดาองค์เอก ทรงแสดงด้วยสวากขาตธรรม ที่ตรัสชอบแล้วทุกบททุกบาทแห่งธรรมทั้งหลาย จะหาใครและศาสดาองค์ใดสั่งสอนให้ยิ่งกว่า ศาสดาและธรรมที่ทรงประกาศไว้แล้วนี้เล่า ปัญหาทั้งมวลจึงรวมลงแห่งเดียวที่จะพอเป็นทาสแห่งธรรมและศาสดาองค์เอกได้ คือ เราแต่ละท่านต้องเป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ทุกอาการที่แสดงออกอย่าให้ขัดแย้งหรือปลิกแวงจากพระธรรมวินัย จะเป็นผู้ดีและตรงต่อธรรม ตรงต่อความรู้แจ้งแทงตลอดในธรรมทั้งหลาย ซึ่งพร้อมที่จะปรากฏผลขึ้นกับใจของผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรงอยู่ตลอดเวลา

คำว่า อกาลิก ในบทธรรมคุณ ที่พากันสวดอยู่ทุกวัน อย่าสักแต่ว่าสวดไปเฉยๆ แบบนกขุนทองท่องคำว่า “แก้วเจ้าขา” จนติดปาก และมีได้สนใจในแก้วนั้นว่าเป็นเช่นไร พวกเรานักปฏิบัติอย่าให้มีแต่คำว่า “แก้วเจ้าขา” ด้วยการจดจำธรรมทั้งหลายอยู่เปล่าๆ

ต้องรู้ธรรมประจักษ์ใจจากการปฏิบัติด้วย ต้องรู้รสชาติของธรรมชั้นนั้นๆ ภายในใจของผู้ปฏิบัติด้วย อย่าให้มีแต่คำว่าสันทิฏฐิโก อกาลิโก ติดปากเพียงเท่านั้น จะไม่พ้นความเป็นนกขุนทอง

ที่ให้ถูก ต้องทั้งสวดทั้งปฏิบัติเพื่อความเข้าใจในธรรมทั้งหลาย จนปรากฏผลขึ้นกับใจโดยทางสันทิฏฐิโก สมกับธรรมเป็นอกาลิโก ที่รอให้ผลแก่ผู้ปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา เพราะธรรมเหล่านี้ไม่ใช่ธรรมของพระนกขุนทอง พอจะสวดติดปากขึ้นใจเพียงเท่านั้นก็สำเร็จประโยชน์โดยสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะพระพุทธเจ้าไม่ใช่ศาสดาของนกขุนทอง ศาสนธรรมก็ไม่ใช่ประเภทแก้วเจ้าขา พอจะเรียนและสวดได้คล้องปากคล้องใจ แล้วคุยอวดกันด้วยภูมิธรรมของนกขุนทอง ซึ่งผิดกับพระประสงค์ที่ทรงสั่งสอนโลกด้วยพระเมตตาทุกส่วน เพื่อความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมแก่สัตว์โลกจริงๆ ตั้งแต่เริ่มแรกสั่งสอนจนถึงวาระเสด็จปรินิพพาน แม้ศาสนธรรมที่ประทานไว้ก็คือ ประทานดวงพระทัยที่เปรียบเหมือนดวงประทีปแก้วไว้ส่องทางแก่มวลสัตว์ตลอดมานั่นเอง คำว่า “แก้วเจ้าขา” ไม่เคยมีแทรกในพระโอวาทบ้างเลย

เราผู้เป็นนักปฏิบัติจงพากันระวังให้มาก อย่าปล่อยใจ สීමตัวให้ “แก้วเจ้าขา” เข้าเป็นใหญ่ในจิต จะลืมนความศักดิ์สิทธิ์ของธรรมว่าไม่มี นอกเหนือไปจากความจดจำเท่านั้น

เรียนธรรมเพื่อเป็นแนวปฏิบัติ ที่เรียกว่า “ปริยัติ” นั้นเป็นคู่เคียงของศาสนธรรมดั้งเดิม “ปฏิบัติ” การทำหน้าที่ตามหลักปริยัติเพื่อ “ปฏิเวธธรรม” เป็นธรรมคู่เคียงกันกับ “ปริยัติ” “ปฏิบัติ” ซึ่งผู้ปฏิบัติผู้นับถือศาสนาจะพึงปล่อยทางใดทางหนึ่งเสียมิได้ ถ้าไม่ยากเป็นนกขุนทองและเป็นแบบลึงทอดแห คือปฏิบัติแบบงูๆ ปลาๆ หาหลักยึดไม่ได้ ซึ่งสุดท้ายก็มักอวดตนและยกตนข่มท่านที่โง่กว่าผู้นับถือพุทธศาสนาทั่วไป

ผู้ปฏิบัติทั้งหลายจึงควรระวังสำรวม หลักธรรมวินัยมีอยู่ จงดู จงศึกษาให้เข้าใจวิธีปฏิบัติ ทั้งต่อธรรมและต่อวินัย จะเป็นผู้ออกจากลำหอยในสังคัมทั่วไป แม้อยู่คนเดียวก็อบอุ้มชุ่มเย็นภายในใจ

“ปฏิเวธธรรม” จะพึงเกิดจากแนวทางทั้งสองคือ “ปริยัติ” มีเรียนกรรณฐานห้ำเป็นต้นไป และ “ปฏิบัติ” นับแต่ชั้นเริ่มแรก ด้วยจิตตภาวนา มีการเจริญอานาปานสติเป็นแม่บทเป็นลำดับไป

ธรรมเหล่านี้มีความจำเป็นและเกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก

ท่านที่มาอยู่ที่นี้ก็นับว่าเป็นผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมาพอสมควร เป็นพระนักธรรมตรี โท เอกก็มี หากต้องการดูพระไตรปิฎกเล่มใด หมวดใด ของปิฎกนั้นๆ ในวัดนี้ก็มียู่แล้ว จะเรียกว่ามีชั้นสมบูรณ์ก็ไม่น่าจะผิด เพราะมีเป็นตู้ๆ ทั้งสามปิฎก ที่ศรีทศาสร้างถวายไว้แล้ว แต่ไม่ควรดูมากเกินไปจนจิตใจฟุ้งซ่าน เพราะการดูหนังสือมากสำหรับทางปฏิบัติทำให้จิตใจฟุ้งซ่านได้จริง ผมเคยดู เคยค้นดูหนังสือหลายๆ มาแล้ว ใจรู้สึกสงบยากผิดธรรมดา จำต้องดู ดูเป็นคราวๆ ไปเท่าที่เห็นว่าจำเป็น จึงได้เตือนไว้ สำหรับท่านที่ยังไม่เข้าใจก็อาจมี

หลักใหญ่ของการปฏิบัติก็คือ ปฏิบัติจิตตภาวนาให้มีความสืบทอดกันโดยสม่ำเสมอ ในทางความเพียร อย่านอนใจในธรรมทุกชั้น ในจิตทุกภุมิ เฉพาะอย่างยิ่งสมาธิขั้นต้น ต้องทำกันอย่างหนักมือ ราวกับผู้ต้องหานั้นแลพอดีกัน ยืน เดิน นั่ง นอน เว้นแต่หลับให้มีสติควบคุมจิตอยู่เสมอ การประกอบกิจการอื่นนอกจากจิตตภาวนา เช่น ล้างบาตร เทกระโถน ปัดกวาดลานวัด เช็ดอุศาลา ซักผ้าสบงจีวร พุดกับใครๆ ควรจะมีสติหรือสัมปชัญญะ ความรู้สึกตัวอยู่เสมอ อย่าให้เผลอไปกับเรื่องนั้นๆ เวลาประกอบกับองค์ภาวนาจะบังคับจิตยาก ผิดกับที่มีสติติดตามจิตอยู่ตลอดเวลาอยู่มาก

ผู้ปฏิบัติเพื่อมรรค ผล นิพพาน จริงๆ ต้องเป็นผู้เอาจริงเอาจังกับงานจิตตภาวนาของตน อย่าคิดว่างานจิตตภาวนาลำบาก จะทำให้ล้มเหลวไม่เป็นท่า หากจิตจะคิดท้อถอย อันเป็นการทำลายตนเองขึ้นมา ฟังระลึกถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญมาก่อนจนถึงขั้นสลบไสล พระองค์ก็ไม่ทรงลดละความเพียร ทรงเปลี่ยนวิธีการต่อสู้จนได้ชัยชนะ นำธรรมมาสั่งสอนพวกเรา และพึงทราบว่ธรรมที่พระองค์มาสั่งสอนโลกมิใช่ธรรมง่ายตาย ชนิดปกอกกล้วยรับประทาน ซึ่งผู้ซี้เกียจก็อาจทิ้งเปลือกของมันเคลื่อนถนนหนทางได้

ส่วนการประกอบความเพียรเพื่อธรรมให้เกิดขึ้นทางใจจะทำแบบนั้นไม่ได้ ต้องเป็นผู้ล้มเหลวไปโดยไม่ต้องสงสัย ทุกท่านไม่ต้องการความล้มเหลวแก่ตน จำต้องตะเกียกตะกายตามสายทางที่พระพุทธเจ้าพาดำเนินอย่าปลิกแวะ โดยเห็นว่าสะดวก ทันใจ ทั้งที่นั่นไม่ใช่ทางเพื่อความรู้เห็นธรรม

สมาธิขั้นเริ่มแรกก่อร่างสร้างจิตให้สงบเย็นเป็นขั้นที่ลำบากกว่าขั้นอื่นๆ เท่าที่เคยปฏิบัติมาแล้ว เพราะเป็นขั้นเริ่มศึกษาและเริ่มปฏิบัติ จิตต้องผาดโผนโยนตัวราวกับลิง ค่าง บ่าง ชะนีหรือราวกับผีตัวหนึ่งนั่นแล เนื่องจากเคยปล่อยตามลำพังให้ความคึกคะนอง ความโลภ ความโกรธ ความหลง จุดกระซากลากไปตลอดเวลา ไม่มีการหักห้ามต้านทาน

บ้างเลย เวลาจะให้เข้าด้ายเข้าเข็มจึงลำบากยิ่งกว่าจุงหมาใส่ฝน หรือจุงหมาเข้าหาเสื่อนั้น แล แต่เมื่อถูกบังคับด้วยเหตุผลหลายครั้งหลายหน จิตก็ค่อยยอมจำนนไปเอง

ยิ่งเห็นผลในจิตตภาวนาด้วยแล้ว จิตยิ่งนับวันขยับขึ้นแข่งยิ่งขึ้น ความขี้เกียจ หายไปหมด ยิ่งเหลือแต่คำว่า “จะเอาให้ได้ จะเอาให้ได้” คือจะบังคับจิตให้เข้าสู่ความ สงบเย็นให้ได้ เพราะเคยเห็นผลแห่งความสงบมาแล้ว เป็นของอัศจรรย์มากสำหรับผู้ที่ยัง ไม่เคยพบเคยเจอ ฉะนั้นจิตจึงมีความตื่นเต้นมากผิดธรรมดา หลังจากที่ได้เห็นผลแห่ง ความสงบมาแล้ว นั่งอยู่ ยืนอยู่ เดินอยู่ หรือกำลังทำงานอะไรอยู่ จิตจะคิดถึงผลแห่งความ อัศจรรย์อยู่ไม่ลืม ขณะที่เจอครั้งแรก จึงทำให้อะไรๆ ภายนอกจิตจางไปหมด ไม่ดูตุ่ม เหมือนแต่ก่อนเลย จิตคิดแต่ภาวนาเรื่องเดียว

ขณะนั้นหากจะว่า บ้าธรรมก็น่าจะได้ สำหรับผู้ไม่เคยเจอ เพราะเป็นความตื่นเต้น อัศจรรย์ผิดปกติ คนๆ นั้น อากาทรทุกส่วนจะเปลี่ยนไปจนผิดสังเกตของผู้อื่น ฉะนั้น เพื่อ ความเหมาะสมดีงามทั้งตนและผู้อื่น จำต้องระงับอาการทุกส่วนไว้ด้วยสติปัญญา ไม่งั้นจะ ทำให้เพื่อนฝูงเกิดความรู้สึกต่างๆ ในทางไม่ดี เช่นว่า ไอนี้มันเริ่มจะเป็นบ้าแล้ว เป็นต้น นั่งที่ไหนเงียบขรึม ถ้าพูดออกมาก็ราวกับพระไตรปิฎกเคลื่อนที่ แต่ความรอบคอบใน คำพูดไม่ค่อยสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะจิตหนักแน่นและหยั่งลงในผลที่เคยรู้เคยเห็นจนฝังใจ จึง ไม่อยากคิด อยากพูดเรื่องอื่นๆ นอกจากพูดเรื่องการภาวนาอย่างเดียว

ยิ่งกว่านั้นถ้าเป็นฆราวาสก็คิดอยากจะบวช หรือออกบำเพ็ญ บางรายถึงกับออก จริงๆ ก็มี เพราะขาดความยั้งคิดที่ถูกต้อง และทบทวนย้อนหน้าย้อนหลังหาความพอดี ด้วยสติปัญญา จนจิตเข้าสู่สภาพปกติ ไม่ผาดโผนข้ามหน้าสติปัญญา และแสงหูแสงตา แสงใจ ผู้ที่ได้พบได้สมาคม ย่อมทรงตัวได้ด้วยความสง่างาม และราบรื่นจริงจังต่อไป ไม่มี อาการลุ่มๆ ดอนๆ แสดงออก และประกอบความเพียรไปได้อย่างสม่ำเสมอ จนตลอด รอดฝั่งแต่ธรรมขั้นต้นจนถึงขั้นสูงสุดหลุดพ้นไปอย่างหายห่วง

แต่สมาธิประเภทนี้มีน้อยมาก จึงพูดไว้พอเป็นข้อคิด เวลาเกิดขึ้นมากับตัวเองหรือ ผู้เกี่ยวข้อง จะได้ปฏิบัติถูก ไม่ผิดพลาด

สมาธิธรรมดังกล่าวนี้มีความเสื่อมได้ง่าย ถ้าขาดสติปัญญาประคับประคอง แลขาด ครูอาจารย์ผู้ให้อุบายแนะแนว ทั้งทางถูกและทางผิด ฉะนั้น เมื่อสมาธิประเภทนี้เกิดขึ้นจึง มักทำให้ผู้มีนิสัยไม่หนักแน่น ปากเปราะ มักพูดพล่ามออกมาได้โดยไม่คำนึงว่าสมควรแก่ กาลสถานที่และบุคคลเช่นไร เพราะความขาดสติ มีแต่ความอยากพูดเป็นหัวหน้า ในวง ปฏิบัติมีแฝงอยู่เสมอ แต่ก็น่าเห็นใจ เพราะเป็นสิ่งไม่เคยพบเคยเจอ พอเจอเข้าก็ตื่นเต้น

และอยากจะเหาะเหินเดินฟ้าบ้าง เพราะความดีใจบวกกันนับแต่เกิดมาไม่เคยเจอ จึงคิดอยากเหาะเหินกับเขาบ้าง เมื่อพอเป็นไปได้ ใครจะยอมเป็นอึ่งอ่างเฝ้ารูอยู่เฉยๆ ละ ก็ต้องแสดงบ้างตามประสาคนมีหัวใจ จึงเป็นคนที่น่าสงสารและเห็นใจ แต่พอนานไป ก็รู้วิธีปฏิบัติตัวเองไปในตัว เพราะเกิดเรื่อย ๆ เป็นเรื่อย ๆ สติปัญญา ก็พอมีทางปฏิบัติต่อกันไปได้

การทำสมาธิภาวนาถ้าปรากฏผลเร็วอย่างนี้ ก็ทำให้ผู้ปฏิบัติบำเพ็ญเพียรเพลินในงานของตน แต่ส่วนมากไม่ค่อยปรากฏผลง่าย จึงทำให้ผู้บำเพ็ญทั้งหลายท้อใจ และอ่อนความเพียร ไม่อยากทำกัน การทำสมาธิในขั้นต้นจึงลำบาก ยากที่จะผ่านไปได้ แต่เมื่อเพียรพยายามไม่หยุด ผลก็ทนอยู่ไม่ได้ ย่อมจะปรากฏให้เจ้าตัวได้ชมในวันเวลาหนึ่งจนได้ พอมีความสงบเย็นเป็นพื้นฐานของใจบ้างแล้ว ก็พออุโลกกันไป ไม่นำความว่ายากลำบากมาเป็นมารกิดขวางทางเดินของตนดังที่เคยเป็นมา การบำรุงรักษาอยู่โดยสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะงานใด ย่อมมีความคล่องตัวและชำนาญขึ้นเรื่อย ๆ

เหมือนรถที่เริ่มเคลื่อนที่ออกเดินทาง เบื้องต้นก็ย่อมช้าลุกขลัก เข้าเกียร์นั้นเกียร์นี้ แต่พอได้ทีแล้วก็คล่องตัวไปเอง ผู้บำเพ็ญขั้นเริ่มแรกก็เช่นเดียวกัน ย่อมเต็มไปด้วยความไม่สะดวก และมีอุปสรรคร้อยแปดที่จะทำให้ล้มเหลว บางครั้งหรือบางราย ยังล้มเหลว ให้มารเอาของดีไปกินเสียจริงๆ นอนเฝ้าอุปสรรคโดยไม่หาทางออกจนถึงวันตายก็มี ฉะนั้น การบำเพ็ญสมาธิภาวนาจึงไม่ใช่งานเล็กน้อย พอจะทำอย่างเล่น ๆ ไม่จริงจัง

ความหมั่นหรือความมุ่งมั่น เป็นเข็มทิศทางเดินของการบำเพ็ญ สำคัญที่จะยังผู้บำเพ็ญทั้งหลายดำเนินไปตลอดรอดฝั่งแห่งวิภูวนได้โดยปลอดภัย ปราศจากอุปสรรคที่เคยเป็นมารทำการกิดขวางต่างๆ การบำเพ็ญยิ่งมีผลเป็นต้นทุนบ้างแล้ว ความเพียรอันเป็นเครื่องสนับสนุนย่อมจะมีกำลังไปในระยะเดียวกัน ทำให้ผู้บำเพ็ญเพียรเพลินในหน้าที่ของตนไม่จิตจาง สมาธิก็สงบ ปัญญา ก็เริ่มไหวตัวออกทำงานค้นคว้า โดยถือขั้นเป็นโรงงาน พิจารณา ไตร่ตรอง เทียบเคียง ความเป็นอยู่ ความแปรสภาพ และความแตกสลายไปแห่งขั้น มีไตรลักษณ์เป็นที่รวมลง ใจย่อมเห็นเหตุเห็นผลไปตามความพินิจพิจารณา ไม่ฝาดฝืน

วันนี้เวลานี้เข้าใจธรรมแ่งนั้น วันนั้นเวลานั้นเข้าใจธรรมแ่งนั้น อริยาบถนั้นเข้าใจธรรมแ่งนั้นแ่งนี้ สืบต่อกันไปไม่หยุดหย่อน จนกลายเป็นความเพียรในการพักสงบ และในการพิจารณาด้วยปัญญา โดยทางความเพียรในท่าต่าง ๆ จนลี้ม วัน คิน เดือน ปี มีแต่ความเพียรหมุนตัวด้วยปัญญาเป็นธรรมจักร

กิเลสซึ่งเคยนอนจมภายในใจ เริ่มร้อนที่อยู่ ต้องหาทางขยับขยาย แดกขบวนกันไป คนละทิศละทาง เพราะถูกความเพียรและสติปัญญาตามต้อนและสังหาร จะอยู่เป็นสุข สำราญบนหัวใจอย่างแต่ก่อนไม่ได้ ความเพียรนับวันเข้มข้นตลอดอิริยาบถ อิริยาบถต่าง ๆ เป็นท่าของนักรบ เป็นท่าของนักร้าพิงเพื่อรื้อถอนตน ซึ่งเป็นการรื้อถอนกิเลสไปในตัว

ท่านนักปฏิบัติดำเนินมาถึงขั้นนี้จะเป็นเพศหญิง เพศชาย เป็นนักบวช หรือฆราวาส วยไฉไม่สำคัญ แต่สำคัญที่ความเพียร ซึ่งฟาดฟันหั่นแหลกกับกิเลสทุกประเภท ไม่มีคำว่า ถอย ไม่มีคำว่าขี้เกียจ อ่อนแอ ไม่มีคำว่าหยุดพักผ่อนให้สบายก่อน เพราะงานทำได้มาก พอสมควรแล้ว ไม่มีคำว่าสู้ไม่ไหว ไม่มีคำว่าคิดถึงหมู่คณะเพื่อนฝูง ไม่มีคำว่าคิดถึงใคร ๆ ทั้งสิ้น นอกจากสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร อันเป็นเพื่อนสอง ผู้พึ่งเป็นพึ่งตาย เพื่อ ความรู้แจ้งแทงตลอด และจุดเรือที่ฝั่งฟากข้างโน้น คือนิพพานัน ปรหม์ สุขุ โดยถ่ายเดียว เท่านั้น

จิตดำเนินมาถึงขั้นนี้ สิ่งที่ไม่เคยละก็ละได้ ไม่เคยรู้ก็รู้ขึ้นมา สิ่งที่ไม่เคยเจอก็เจอ ซึ่งส่วนมากเป็นไปตามประเภทของกิเลส และธรรมอันเป็นส่วนละเอียด ด้วยสติปัญญา อัตโนมัตติ อันเป็นของละเอียดไปตาม ๆ กัน เมื่อความรู้เห็นในธรรมทั้งหลายเป็นไปอยู่ทั้ง วันทั้งคืน ยืน เดิน นั่ง นอน เช่นนี้ ใครเล่าจะยอมตนเป็นหมูขึ้นเขียงให้กิเลสสับฟันอยู่ แบบคนตาย โดยไม่คิดหาทางต่อสู้เพื่อกู้อิสระเรื่องอำนาจวาสนา ซึ่งแสนอาภัพมานาน โดยให้ขึ้นเป็นเจ้าของธรรมอันสง่าผ่าเผย ไม่คำนึงว่าอะไรจะเป็นจะตาย อะไรจะฉิบหายล่ม จมไป นอกจากต้องเอาตัวรอดพ้นเพื่อเป็นยอดคนเท่านั้น

เอาซิ ทุกท่านที่นั่งฟังการอบรมอยู่เวลานี้ ต่างก็มีหัวใจ และเป็นนักต่อสู้ด้วยกันอยู่แล้ว เอาให้รู้ ให้เห็นธรรม ดังกล่าวนี้ภายในใจ อย่าเนิ่นนาน

ธรรมดังกล่าวมีสังฆธรรม หรือสติปัญญาเป็นบันไดเพื่อก้าวขึ้นไปจนถึงยอดธรรม โดยไม่สงสัย พระพุทธเจ้าตรัสไว้ชอบแล้วทุกประการ สมบูรณ์เต็มทีเรื่อยมา ความบกพร่องจึงไม่อยู่ที่สวากขาตธรรม แต่อยู่กับผู้นับถือและปฏิบัติทำย่อหย่อนอ่อนกำลัง ไม่เหมือนครั้งพุทธกาลที่ท่านดำเนินกันอย่างเอาจริงเอาจัง เอาเป็นเอาตายเข้าประกัน พวกเรามักเอาความขี้เกียจอ่อนแอ เอาความเห็นแก่กินแก่นอน เอาความลัสมกิเลสของเพศที่ ถอดถอนกิเลสเข้าประกัน สิ่งที่ได้จึงมีแต่กิเลสเต็มตัว หากความอัศจรรย์ไม่ปรากฏในเพศที่ สูงส่งและอัศจรรย์ พุดไปมากก็น่าอับอายขยายชี้เท้าตัวเอง

ในโลกมนุษย์เรารวมทั้งสมบัติในแผ่นดินถิ่นมนุษย์อาศัยกัน อะไรเล่าประเสริฐสุด เหนือโลก ถ้าไม่ใช่ธรรมกับใจกลมกลืนกันเป็น เอกจิต เอกธรรม กลายเป็นธรรมแห่งเดียว

ประจักษ์ใจของผู้บรรลุเท่านั้น ตัวอย่างของความประเสริฐ พวกเราชาวพุทธก็รู้จักกันอยู่และกราบไหว้กันอยู่ทุกค่ำเช้าวันคืน คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์สาวกอรหันต์

หากมีเฉพาะธรรม ไม่มีผู้สามารถสัมผัสได้ ธรรมก็ประเสริฐอยู่โดยลำพัง ไม่มี ความหมายแก่ผู้ใด เช่นเดียวกับของมีค่าในแผ่นดิน มีทองคำ เพชร นิล เป็นต้น นอกจากถูกเหยียบย่ำไปมาจากมนุษย์ผู้ไม่รู้คุณค่าของมันเท่านั้น สิ่งเหล่านั้นก็ไม่มีคุณค่าและ ความหมายแก่ผู้ใด จนกว่าจะมีผู้ฉลาดรู้จักคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น และนำมาทำประโยชน์ ตามความต้องการ สิ่งเหล่านั้นจึงมีคุณค่าแก่คนทั่วโลก

ธรรมเมื่อมีผู้สามารถเข้าถึง ดังพระพุทธเจ้าและสาวกเป็นตัวอย่าง ธรรมจึงมี ความหมายเต็มพระทัยและใจของพระสาวก และยกความหมายหรือคุณค่าแห่งธรรมนั้น ออกสอนโลกเรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน ฉะนั้นการพิสูจน์ธรรมว่าเป็นธรรมชาติประเสริฐ เลิศเลอเพียงใด จำต้องพิสูจน์ด้วยวิธีปฏิบัติ มีจิตตภาวนาเป็นสำคัญ เพื่อธรรมกับใจซึ่งเป็นของคู่ควรกันได้สัมผัสกัน จนปรากฏความหมายและคุณค่าขึ้นมาที่ใจโดยลำดับ นับแต่ กัลยาณชน ขึ้นไปถึงพระโสดา สกิทา อนาคา และพระอรหันต์ เรียกว่าผู้ได้สัมผัสธรรมเป็น ชั้นๆ ตอนๆ ขึ้นไปจนเต็มภูมิจิต ภูมิธรรม ใจกับธรรมกลายเป็นเอกจิต เอกธรรมโดย ธรรมชาติ

ท่านเหล่านี้แล คือผู้ทรงไว้ซึ่งความหมายและคุณค่าแห่งธรรมตามชั้นภูมิของตนๆ แม้จะเรียกว่าท่านเป็น ธรรมสามี คือเจ้าของแห่งธรรมชั้นนั้นๆ ที่ตนบรรลุ และถึงความ เป็นเจ้าของก็ไม่น่าจะผิด เพราะไม่มีใครมีอำนาจไปแบ่งสันปันส่วนจากท่านได้ ท่านมีธรรม เป็นสมบัติประดับใจและสว่างตามภูมิจิตภูมิธรรมที่ได้บรรลุอยู่ตลอดเวลา อกาลิโก ฉะนั้นธรรมแท้ ความประเสริฐแท้ จึงสถิตอยู่ที่ใจ มีความหมายและคุณค่าอยู่ที่ใจ ปรากฏ อย่างเด่นชัดอยู่ที่ใจ ไม่มีที่อื่นใดเป็นที่สถิตของธรรม เป็นที่เด่นของธรรม เป็นที่แสดง ความหมายและความอัศจรรย์ของธรรม ให้หายสงสัยได้ นอกจากใจ ผู้เป็นคลังแห่งธรรม โดยธรรมชาติ

ใครก็ตามที่เคยรักชอบติดพันอยู่กับสิ่งที่ถือว่าเป็นที่พึงใจใด ๆ ก็ตาม พอจิตเริ่มเข้า สัมผัสธรรมมากน้อย แม้ที่สุดความสงบเป็นเพียงขณิกสมาธิ เท่านั้น จิตใจย่อมเริ่มต้นตัว แสดงความแปลกประหลาดขึ้นกับตนในขณะนั้น และเริ่มเสื่อมคลายจากสิ่งภายนอกไป ด้วยในขณะเดียวกัน ความสัมผัสธรรมสูงขึ้นเพียงไร ความละความปล่อยวางสิ่งที่เคยรัก พัวพัน ย่อมทำหน้าที่ไปในขณะเดียวกัน เข้าในภาสิตว่า “รสแห่งธรรม ชำระซึ่งรสทั้ง ปวง” ไปเรื่อยๆ หรือ “ความเลิศของธรรมชำระซึ่งความเลิศทั้งปวง” “การยึดธรรม

ชานะการยึดทั้งปวง” “ความรักธรรม ชานะความรักในสิ่งทั้งปวง” ไปพร้อม ๆ กัน ขณะที่ใจสัมผัสธรรมไปโดยลำดับ

เมื่อถึงขั้นธรรมเป็นใจและใจเป็นธรรมแล้ว ย่อมมีธรรมเป็นเครื่องสรุปว่า ธรรมทั้งปวงต้องปล่อยวางโดยสิ้นเชิง และสิ่งทั้งปวงก็หมดความหมายไร้ค่า และปล่อยวางโดยสิ้นเชิงเช่นเดียวกัน ฉะนั้นตามหลักความจริงจึงไม่มีอะไรประเสริฐเลิศเลอยิ่งกว่าธรรมกับใจกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วย ปรียัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวเกี่ยวโยงกันโดยภาคปฏิบัติพาให้เป็นไป

ถ้าจะเทียบก็ไม่ใช่แบบบัญชีเงินมีเต็มธนาคาร แต่หาตัวเงินตามบัญชีไม่มีสักสตางค์ในธนาคาร แต่เป็นแบบมีทั้งบัญชีเงินที่เต็มธนาคาร มีทั้งเงินตามบัญชีเต็มธนาคารไม่บกพร่อง ต้องการใช้เมื่อไรเบิกออกจากคลังหลวง คือ ใจที่เต็มไปด้วยวิสุทธิธรรม ไม่อึดไม่อั้น สมกับพระพุทธศาสนาบรรจุเต็มทั้งน้ำทั้งเนื้อไม่มีบกพร่อง แต่ครั้งพุทธกาลเรื่อยมาจนสมัยปัจจุบัน

ท่านที่ต้องการแสวงธรรมฝากธนาคารใจให้เต็มเปี่ยม จงขยันในงานสมณธรรม มีจิตตภาวนาเป็นงานชิ้นเอก อย่าท้อถอย และอย่าเป็นนักจ่าย นักขายก่อนซื้อ จะเสียใจเมื่อหนี้สินคือกิเลสอันเกิดจากความอ่อนแอท้อแท้ แต่เทศน์ไม่หยุดปากถมหัวใจ จะถูกกิเลสริบทรัพย์ คือ คุณงามความดีที่พึงได้พึงมีไปหมด ไม่มีคุณธรรมเหลือติดตัว เพราะผิดกฎของธรรม อันผู้ปฏิบัติพึงสงวนตัว และรับแรงต่อต้านและผลของงาน คือ สมာธิสมาบัติ อันเป็นธรรมสมบัติประดับใจ ไม่ชุ่มมัวมั่วสุมกับอารมณ์และเพื่อนฝูงประชาชนไม่มีประมาณ

งานใดไม่หนักแน่นสำคัญยิ่งกว่างานการรื้อถอนกิเลสออกจากใจ สำหรับนักบวชและนักปฏิบัติ แม้เวลาจำเป็นจะฟังพูดคุยกันตามกาลสมัย ก็ขออย่าได้ลืม สลเลขธรรม ๑๐ ประการ เป็นเยี่ยงอย่างประเพณีของพระในครั้งพุทธกาลท่านสนทนากัน ซึ่งเป็นคำชักจูงจิตใจของกันและกันให้รื่นเริงในธรรมทั้งหลาย

ในสลเลขธรรม ๑๐ ข้อนั้น ขอพูดเพียงย่อ ๆ ใจความว่า

๑. ความเป็นผู้มั่งน้อย ปล่อยวางปัจจัย ลากทั้งหลาย ไม่พะรุงพะรังด้วยปัจจัย
๒. สันโดษ ยินดีตามมีตามเกิดแห่งปัจจัย เครื่องอาศัยของสมณะ ไม่ทะเยอทะยาน
๓. ไม่ชอบคลุกคลีกันโดยหาประโยชน์มิได้
๔. ชอบบำเพ็ญธรรมในที่สงัดโดยสม่ำเสมอ

๕. ประกอบความเพียรในที่ทุกสถาน ตลอดกาลทุกเมื่อ (อย่าเลือกสถานที่และเวลาจะเสียกาล)
๖. ระวังศีลซึ่งเป็นสมบัติประจำเพศ อย่าให้ต่างพร้อย ขาด ทะลุได้
๗. เร่งรีบทำสมาธิภาวนา อย่าอยู่เปล่า
๘. สติ ปัญญามีได้ด้วยกัน ถ้าขยันค้นคิดในธรรมทั้งหลาย คนเราไม่โง่เสมอไป ถ้าชอบใช้สติ ปัญญา
๙. วิมุตติ คนเราหลุดพ้นได้เพราะสติ ปัญญา และมีความเพียรเป็นเครื่องหนุนหลัง
๑๐. วิมุตติญาณทัสสนะ ความรู้เห็นในความหลุดพ้นของตัว
- นี่คือธรรมเครื่องสนทนาในครั้งพุทธกาล ขอนิมนต์นำมาใช้สืบท่อมรดกท่าน อย่าให้สูญหายไปหมด ปราภฏแต่การบ้านการเมืองในวงพระปฏิบัติสนทนากัน ประหนึ่งจะไปรบเข้าศึกกับชาวบ้านเขา อย่าลืมน่าศาสนาธรรม คือเครื่องยืนยันว่ามรรค ผล นิพพาน มีอยู่ตลอดเวลาอกาลโก นียยานิกรรมเป็นธรรมเครื่องนำออกเสมอมา แบบคงเส้นคงวา จงปฏิบัติตนตามแบบลูกศิษย์มีครูเถิด จะเป็นเจ้าของธรรมสมบัติขั้นนั้นๆ โดยไม่ต้องสงสัย เช่นเดียวกับสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ จึงยุติการแสดงธรรมเพียงเท่านี้

